

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2007. október 26.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√—
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	—————
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	—————
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a tanuló által elért összes/teljes pontszámot**.

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszszövegeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszszövegektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszszövegeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszszöveg:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszszövegből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válaszszöveget vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszszövegért 1-1 pont adható;
- ha 1 pont adható, és két válaszszöveget vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszszövegért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.”-val kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz-hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítóknak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két magyar történelemre vonatkozó feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén**

Ha *három feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladattípus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyikben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van három olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 15., 18. vagy 14., 15., 18.).

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nincs három olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 15., 20.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni.

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A tématarítás, a lényeg kiemelése: lényegre törően, a feladatban felvetett problémára koncentrál-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- A műveleti sokszínűség és eredményesség: használja-e a megfelelő forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértés**re adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használta a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.
4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.
2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.
1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.
0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők föltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik. Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és a tartalmak pontszámának is meg kell egyeznie. Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni.

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó, a vizsgázó által elért tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).
1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásoknál és következtetésekénél – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.
1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés.
0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása
A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl. a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat a lap üres helyein befejezhető, és ez a válaszelem is és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám **(2)** segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni!
8. Számítsa ki a három esszéfeladatban elért **összesített vizsgapontszámot!** (Ha az összesített vizsgapontszám 0,5-re végződik, nem kell kerekíteni.)

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat! (Ha a feladatlap összpontszáma 0,5-re végződik, akkor sem kell kerekíteni.)

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	4	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	6	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	24	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	12	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	8	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	10	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	42	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	21	

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. Az athéni társadalom (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont)

- a) Athén
- b) rabszolgák
- c) népgyűlés
- d) sorsolás
- e) cserépszavazás
- f) sztratégoszok

2. XV-XVII. századi művészet (Elemenként 0,5 pont, összesen 5 pont.)

Reneszánsz: b, c, e, f, g Barokk: a, d, h

3. Magyarország a XV. században (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

- a) szokatlannak tartja
- b) tanítani csak az tud aki tanult és/vagy a tudást pedig vagy felülről sugalmazzák, vagy buzgalommal és fáradtsággal nyerjük el
- c) 1. az Apostolra vagy apostolokra vagy Bibliára vagy Újszövetségre
2. Catora vagy antik/római szenátorra, politikusra
(Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)
- d) 1. Az Apostolra, mert a Szentírás a középkori ember és humanisták számára egyaránt tekintélynek számított.
2. Catora, mert az antik/római műveltségeszmény egyik képviselője volt vagy az antik műveltséget tartották a humanisták követendő példának.
(Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)

4. Felvilágosodás (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

- a – 5
- b – 1
- c – 4
- d – 6
- e – 3
- f – 2

5. Jobbágykérdés (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

- a) hamis
- b) igaz
- c) hamis
- d) igaz
- e) hamis
- f) igaz
- g) igaz
- h) hamis

6. Ipari forradalom (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

- a) B)
- b) A)
- c) A)
- d) D)
- e) B)
- f) C) és D) (0,5 pont adható akkor is, ha csak a C-t vagy csak a D-t jelöli a vizsgázó.)

7. Reformkor (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

(0,5 pont adható, ha a vizsgázó az adott hibát észrevette, de nem javította; újabb 0,5 pont adható, ha ezt a hibát ki is javította. Csak hibajavításért nem jár pont!)

Sorrend	Hiba	Javítás
a)	... <u>1817</u> -ben	... <u>1830</u> -ban
b)	<u>Széchenyi</u> alapította a Végegyletet	<u>Kossuth</u> alapította a Végegyletet
c)	...a magyar <u>honvédség</u> kifejlődését segítse	...a magyar <u>gazdaság</u> kifejlődését segítse
d)	...a <u>Deák Ferenc</u> vezette kormány	...a <u>Batthyány Lajos</u> vezette kormány

(A válaszadás tetszőleges sorrendben történhet.)

8. II. világháború (Elemenként 1 pont, összesen 3 pont.)

- c)
- d)
- e)

9. Magyarországi holokauszt (Összesen 3 pont.)

a) A deportáltak elszigetelése a többi lakostól *vagy* a félrevezetés, megfélemlítés a deportálás célját illetően *vagy* az információkhoz való hozzájutás megakadályozása. (1 pont) (Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)

b) magyar rendőrség, csendőrség; a német Gestapo (Elemenként 0,5 pont.)

- c) 1. getto
- 2. deportálás (Elemenként 0,5 pont.)

10. Kádár-korszak (Összesen 5 pont.)

a) 1956–1989 (Elemenként 0,5 pont)

b) növekedés (fehérjék, cukor, zsírok, zöldség-gyümölcs) (1 pont)
csökkenés (liszt, rizs, burgonya) (1 pont)

c) A háztartási munkák időigénye csökkent *vagy* megnövekedett a szabadidő. (0,5 pont)

d) növekedés (0,5 pont)

pl.: a túlhajszolt életmód; az egyéni boldogság keresése; a családi kapcsolatok bomlása; a fiatalok kiúttalansága. (1 pont)

(A c) és d) pontra más, hasonló értelmű megoldás is elfogadható.)

11. Globális problémák (Összesen 5 pont.)

a) Dél-Ázsia (0,5 pont)

b) Az atomrobbanáshoz. (0,5 pont) (Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)

c) Sok a bevándorló. (1 pont) (Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)

d) Éhínség *vagy* járványok *vagy* munkanélküliség *vagy* oktatás hiánya *vagy* alacsony technikai színvonal. (Elemenként 0,5 pont.) (Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)

e) Gazdasági: a fejlett országok technológiai segítségével
Társadalmi: születésszabályozás bevezetése *vagy* az oktatási rendszer fejlesztése (Elemenként 1 pont.) (Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)

12. Mai magyar államrendezkedés (Összesen 4 pont.)

a) parlamentáris demokrácia (1 pont)

b) pl. parlamenti választások; a végrehajtó hatalomtól független országgyűlés; független bíróságok; a kormányzat intézményes ellenőrzése (pl. Állami Számvevőszék); a törvényhozás intézményes ellenőrzése (Alkotmánybíróság) (Elemenként 1 pont.)
(Más, hasonló értelmű helyes válasz is elfogadható.)

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. A korai gyarmatosítás (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a gyarmatosítás korai szakaszával foglalkozik. Röviden vázolja a legfontosabb tényeket, majd részletezi a felfedezők/hódítók szemléletmódját, valamint a gyarmatosításnak az alávetett népekre gyakorolt hatását a mellékletek alapján.	4
Tájékozódás térben és időben	M Behatárolja a korai gyarmatosítást térben és időben. T: A jelenséget elsősorban Közép- és Dél-Amerikára, valamint Afrika és Ázsia portugál és spanyol gyarmataira helyezi a XVI-XVII. században.	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a feladathoz kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. civilizáció, felfedező, felfedezés, hittérítés, rabszolga, kereskedelem, rabszolga-kereskedelem, világkereskedelem; illetve helyesen alkalmazza a témához köthető történelmi fogalmakat: pl. gyarmatosítás, konkvisztádor, ültetvény, azték, inka, gyarmat.	4
Források használata	M A válaszba beépülnek a forrásból, a grafikonból és a térképvázlatból szerzett információk, s belőlük a vizsgázó következtetéseket von le. T Pl.: rögzíti Kolumbusz nézőpontját, a demográfiai változások és a rabszolga-kereskedelem adatait, és megállapítja, hogy Kolumbuszt érdekli az őslakosok mássága, de elsődleges szempontja a hittérítés és szolgaságra való alkalmasságuk; vagy rámutat a gyarmatosítás okozta demográfiai katasztrófára.	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó bemutatja a felfedezők-gyarmatosítók céljait, az őslakosokkal kapcsolatos szemléletet, továbbá megvilágítja a gyarmatosító érdekek érvényesítésének hatását az őslakosságra. T Pl.: feltárja, hogy az őslakosság pusztulása Dél- és Közép-Amerikában a véletlen körülmények (járványok) és a tudatos szándékok (kényszermunka, népirtás) következménye, és megállapítja a gyarmatosítók civilizációs fölényét (pl. haditechnika, szervezés). T Pl.: rögzíti a gyarmati gazdálkodás számára hasznosabb afrikai népesség elhurcolásának és rabszolgává tételének tényét, és utal arra, hogy a karibi világban és Brazíliában az ültetvényes gazdálkodás munkaerő-igénye és az őslakosság kihalása a rabszolga-kereskedelem kiváltó oka.	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A logikusan megszerkesztett, koherens szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.	2
	Összpontszám	24
	Vizsgapontszám	12

14. Az első ipari forradalom (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az ipari forradalom első szakaszáról ír, kiemeli annak ökológiai, környezetgazdasági hatásait. Az írásműbe beépíti a képmelléletek és a szöveg elemzését is.	4
Tájékozódás térben és időben	M Elhelyezi az első ipari forradalmat térben és időben. T Megállapítja, hogy a világgazdaság korabeli centruma Nyugat-Európa, elsősorban Anglia és az USA atlanti partvidéke, az ipari forradalom időszaka kb. a XVIII. sz. közepétől számított évszázad.	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg az általános és a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat, s ezeket pontosan alkalmazza. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. polgárosodás, gyár, haszon (profit), termelés, környezet, környezetromlás, környezetkárosítás; városiasodás, urbanizáció; illetve helyesen alkalmazza a témához köthető történelmi fogalmakat: pl. ipari forradalom, kapitalizmus, tőkés, bérmunkás, vállalkozó.	4
Források használata	M A válaszba beépülnek a képmelléletek, az adatsor és a szövegrészlet információi, s következtetések alapjául szolgálnak. T Pl.: rögzíti, hogy az ipari forradalom károsítja a természeti és az épített környezetet; megállapítja a víz, a levegő és a talaj elszennyeződését, a városok zsúfolt beépítésének hatásait.	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A jelölt megmutatja, hogyan alakítja az ipari forradalom a természeti és az épített környezetet. T Pl. ismerteti, hogy a korabeli profitcentrikus tőkés felfogás szerint nem kell törődni a környezetrombolás következményeivel, mérséklésével vagy a környezet helyreállításával, és utal az alkalmazott technológiák (gőzenergia, széntüzelés, külszíni bányászat) környezeti hatásaira. T Pl.: rámutat, hogy emiatt a természeti környezet (levegő, víz, föld stb.) jóvátehetetlenül károsodhat; megállapítja, hogy a profitérdekek által alakított városi környezet a dinamikus fejlődés és a romlás jeleit egyaránt mutatja (a városok átalakulása összefügg az odatelepített iparral és a zsúfolt munkásnegyedekkel).	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A logikusan megszerkesztett, koherens szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.	2
	Összpontszám	24
	Vizsgapontszám	12

15. Géza fejedelem (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Géza fejedelem uralmáról ír. Ismerteti Géza kül- és belpolitikájának elődeihez képest új vonásait. A fogalmazás elkészítéséhez használja a mellékelt segédanyagokat.	4
Tájékozódás térben és időben	M Térben és időben azonosítja Géza fejedelem uralkodását. T Géza működési tere a Kárpát-medence, a magyar törzsszövetség területe, ideje a X. század utolsó évtizedei.	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a feladathoz kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. fejedelem, központi/fejedelmi hatalom, kül- és belpolitika, kereszténység, hittérítés; megkeresztelkedés; pap, szerzetes, püspök; római katolikus egyház, német-római császár; illetve helyesen alkalmazza a témához köthető történelmi fogalmakat: pl. nemzetség, törzs, törzsszövetség, kalandozások, letelepedés.	4
Források használata	M A válaszba beépülnek az idézetekből, valamint a vázlatrajzból merített információk és a belőlük levont következtetések. T Pl.: a vizsgázó rögzíti a fejedelem helyzetét a korabeli magyar társadalomban, és megállapítja, hogy Géza eszközökben nem válogató uralkodó, aki a kereszténység felvétele után sem szakad el az ősvallástól.	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M Az esszé rámutat a fejedelem tevékenységét meghatározó külső és belső okokra, érdekekre. T Pl. rögzíti, hogy Géza óvatos békepolitikát folytatott, és megállapítja, hogy ennek oka a kalandozások összeomlása után várható német visszavágás. T Pl.: utal arra, hogy a békepolitika belső következménye a keresztény hittérítés engedélyezése, és megállapítja, hogy a kereszténység felvétele nemcsak a külső kapcsolatokat normalizálja, de alkalmat teremt a dinasztia uralmának kiépítéséhez a korábban egyenlő törzsfők felett.	6
Megszerkesztettség, Nyelvhelyesség	A logikusan megszerkesztett, koherens szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.	2
	Összpontszám	24
	Vizsgapontszám	12

16. Károly Róbert pénzügyi reformjai (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A jelölt alapvetően az uralkodó pénzügyi politikáját és reformjait (jövedelempolitikáját) mutatja be, annak gazdasági hátterével együtt. Felhasználja a mellékleteket.	8
Tájékozódás térben és időben	M Károly Róbert uralkodását elhelyezi az időben és térben. T A XIV. sz., 1308-1342; a Magyar Királyság, uralkodása kezdődátumaként elfogadható még: 1301, 1310.	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a feladathoz kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. kincstár, jövedelem, pénzügy; bányászat, nemesfém, pénzverés; jobbágy; illetve helyesen alkalmazza a témához köthető történelmi fogalmakat: pl. regálé, harmincad, kapuadó, bányaváros, aranyforint.	4
Források használata	M Az esszébe beépülnek a mellékletekből nyert információk és a belőlük levont következtetések. T Pl.: rögzíti, hogy Károly Róbert aranyforintot veretett, s megállapítja az állandó értékű pénzkibocsátás tényét. T Pl.: rögzíti, hogy a király szabályozta az arany és ezüstmányászatot, s utal arra, hogy ez az intézkedés a nemesfém-termelés fellendüléséhez vezetett. T Pl.: rögzíti, hogy melyek az ország természeti kincsei, s utal arra, hogy ennek alapján hogyan alakultak a király bevételei.	8
Eseményeket alakító tényezők	M A jelölt rámutat az uralkodó működését meghatározó feltételekre. T Pl.: ismerteti, hogy a XIV. századi gazdaság megalapozta Károly Róbert regálepítikáját, utal a városfejlődés, az áru-termelés és a pénzgazdálkodás fellendülésére. T Pl.: rögzíti, hogy Magyarország arany- és ezüstkészletekben gazdag, és megállapítja, hogy ez tette lehetővé az állandó értékű pénz kibocsátását. T Pl.: rögzíti a kamarahaszna kiesését, s utal az ennek pótlására kivetett kapuadóra. T Pl.: rögzíti, hogy a kamarák célszerű működtetése többletjövedelmekhez juttatta a kincstárt, s megállapítja, hogy így lehetett ellensúlyozni a birtokadományozások miatt kiesett királyi jövedelmeket.	10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A logikusan megszerkesztett, koherens szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	8
	Összpontszám	42
	Vizsgapontszám	21

17. A honvédség szervezése 1848-49-ben (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a hadsereg szervezéséhez kapcsolódó feladatokat mutatja be a szabadságharc időszakában. A fogalmazás elkészítésében támaszkodik a mellékletekre.	4
Tájékozódás térben és időben	M A témát elhelyezi időben és térben. T A honvédség szervezése (az előzményeket nem tekintve) az első népképviseleti országgyűlés döntésétől számítható egészen a szabadságharc végéig a magyar kézben lévő területeken.	4
Szaknyelv alkalmazása	M A jelölt helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. hadseregszervezés, hadianyaggyártás, tisztikar; illetve helyesen alkalmazza a témához kötődő történelmi fogalmakat: pl. nemzetőrség, honvédség, felelős kormány, nemzetiség.	4
Források használata	M A vizsgázó a válaszba beépíti az idézetekből és a táblázatokból nyert információkat és a belőlük levont következtetéseket. T Pl.: rögzíti a tisztikar felállításának és a honvédség anyagi ellátásának szükségességét, megállapítja: melyek voltak a tisztikar „szociológiai” jellemzői, és utal a honvédség felszerelésének körülményeire.	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó elemzi a honvédség szervezésének politikai, gazdasági és személyi meghatározóit, hátterét, illetve befolyásoló tényezőit. T Pl.: rögzíti a hadianyag és a ruházat előteremtésének tényét, s megállapítja, hogy azt viszonylag gyenge gazdasági háttérrel, a külső beszerzési forrásoktól lényegében elvágvá kellett megoldani. T Pl.: rögzíti, hogy sikerült megoldani az ütőképes honvédség felállítását, s megállapítja, hogy a tisztikart döntően a császári hadseregből a szabadságharc ügyének megnyert tisztiek, illetve szervezési gyakorlattal bíró polgári személyek alkották.	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A logikusan megszerkesztett, koherens szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.	2
	Összpontszám	24
	Vizsgapontszám	12

18. A magyar nyelv ügye (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó kimondottan a magyar nyelv ügyének változásairól ír. Végigkíséri hivatalos nyelvvé válásának útját, az ezért folyó politikai küzdelmeket, és a nyelvkérdés ellentmondásait a soknemzetiségű országban, építve a mellékletek elemzésére.	8
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó elhelyezi a témát időben és térben. T Az esszé időtartama II. József (a felvilágosult abszolutizmus) és a magyar nyelv hivatalossá tételének időszaka közé tehető a Magyar Királyságban (kb. 1780-1844).	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a feladathoz kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. oktatáspolitikai, országgyűlés, rendek, nemzet, nemzetiség nacionalizmus; illetve helyesen alkalmazza a témához kötődő történelmi fogalmakat: pl. nyelvrendelet, felvilágosult abszolutizmus, államnyelv/hivatalos nyelv, reformkor, polgárosodás.	4
Források használata	M A vizsgázó az írásműbe beépíti a forrásszemelvényekből nyert információkat és a belőlük levont következtetéseket. T Pl.: rögzíti II. József nyelvrendeletének lényegét, s megállapítja, hogy annak célja a nyelvkérdésben is a modernizáció volt. T Pl.: rögzíti a nyelvkérdésben kialakult nemzeti álláspontot, s megállapítja, hogy annak lényege a kultúra, az iskoláztatás és a politikai élet magyar nyelvűsége. T Pl.: megállapítja, hogy a nyelvtörvény mely területeken teszi kötelezővé a magyar nyelv használatát, s utal arra, hogy a soknemzetiségű országban a meghatározott (magyar) államnyelv konfliktusok forrásává válhat az anyanyelv használatára vonatkozóan hasonló célokat megfogalmazó nemzetiségekkel.	8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó az időrend alapján bemutatja a nyelvkérdést meghatározó legfontosabb körülményeket, befolyásoló tényezőket. T Pl.: rámutat, hogy II. József nyelvrendelete birodalom-szervező, modernizáló politikájának része, s utal annak a reális feltételekkel kevésbé összehangolt, kompromisszumokat nem ismerő türelmetlen jellegére. T Pl.: kiemeli, hogy a nyelvkérdés a reformkor nemzeti-liberális politikai törekvéseinek egyik döntő eleme, s megállapítja, hogy a kérdésben a reformkorban is eltérő álláspontokat fogalmaztak meg (pl. Kölcsey, Széchenyi). T Pl.: rögzíti, hogy az 1844:II. törvény a magyar nemzeti törekvések megvalósulásának része, utal a soknemzetiségű ország és a meghatározott (magyar) államnyelv ellentmondására.	10

	T Pl.: rögzíti, hogy a magyar nyelv a reformkorban modern köznyelvvé, államnyelvvé vált, s megállapítja, hogy ebben döntő szerepe volt a nyelvújításnak és a kulturális fejlődésnek (MTA, színházi élet, irodalom).	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A logikusan megszerkesztett, koherens szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.	8
	Összpontszám	42
	Vizsgapontszám	21

19. Az 1956 utáni megtorlás (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó az 1956-os forradalom leverése utáni megtorlás különböző formáit mutatja be, építve a mellékletek elemzésére.	4
Tájékozódás térben és időben	M Térben és időben elhelyezi az 1956 utáni megtorlásokat. T Az időszak a forradalom és szabadságharc leverésétől (1956. november 4.) 1963-ig tart. Az ország a szocialista tömb része marad.	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a korszakhoz kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. bíróság, ítélet, per, megtorlás; illetve helyesen alkalmazza a témához kötődő történelmi fogalmakat: pl. munkástanács, internálás.	4
Források használata	M A vizsgázó felhasználja a mellékletekből szerzett információkat. T Pl.: rögzíti a halálos ítéletek adatait és a hadbíróóságok ítéleteinek jellemzőit; megállapítja, hogy az ítéletek a társadalom munkás rétegeit és a 17–30 év közötti korosztályt sújtották, a vádak rendszerint köztörvényes bűncselekménynek tüntették fel a forradalomban való részvételt, a tárgyalások célja általában a megtorlás (pl. Nagy Imre pere) volt.	4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M Számba veszi és bemutatja a megtorlás külső és belső összetevőit, befolyásoló tényezőit. T Pl.: feltárja, hogy a Kádár vezette kormány nem képes elnyerni a társadalom bizalmát, és megállapítja, hogy az elrettentés válik a hatalom megszilárdításának fő eszközévé (bíróági ítéletek, internálások). T Pl.: feltárja a megszálló Szovjetunió és a szocialista tömb elvárásaiból adódó kényszereket, megállapítja, hogy ebből következik a forradalom vívmányainak intézményeinek felszámolása (pl.: munkástanácsok, forradalmi bizottságok, többpártrendszer) és a régi berendezkedés visszaállítása (pl.: egypártrendszer).	6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A logikusan megszerkesztett, koherens szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibát.	2
	Összpontszám	24
	Vizsgapontszám	12

20. A bethleni konszolidáció (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a Horthy-rendszer megszilárdításának a Teleki- és a Bethlen-kormány működéséhez köthető politikai és gazdasági intézkedéseit ismerteti.	8
Tájékozódás térben és időben	M Térben és időben elhelyezi a politikai és gazdasági konszolidációt. T Az 1920-30 közötti évtized; a trianoni Magyarország, Bethlen miniszterelnöksége: 1921-1931.	4
Szaknyelv alkalmazása	M Helyesen nevezi meg és alkalmazza az általános és a tételhez kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja az általános történelmi fogalmakat: pl. kormány, földbirtok, munkásmozgalom, szélsőjobb, választójog, infláció; illetve helyesen alkalmazza a témához kötődő történelmi fogalmakat: pl. konszolidáció, földosztás, szociáldemokrata.	4
Források használata	M A vizsgázó beépíti az esszébe a mellékletekből nyert információkat és a belőlük levont következtetéseket. T Pl.: feltárja az 1920: XXXVI. tc. lényeges intézkedéseit, utal a földosztás korlátaira, (egy-egy parasztbirtok meghatározott nagysága, a jogosultak körének szabályozása), továbbá kifejti, hogy a parasztsággal kapcsolatos szociális probléma megoldásában a törvény sikertelennek bizonyult (részben életképtelen törpebirtokok létrehozása). T Pl.: feltárja a Bethlen-Peyer-paktum alapvonásait, s utal a megállapodás kompromisszumos jellegére (a kormány biztosítja a szociáldemokrácia törvényes működését, a párt viszont elhatárolódik a kommunistáktól, s legális ellenzék marad). T Pl.: rögzíti a pénzügyi stabilizáció tényét, s megállapítja ennek feltételeit (pl.: népszövetségi kölcsön) és következményét (az infláció felszámolása a gazdasági rend alapfeltétele).	8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A jelölt bemutatja a konszolidáció gazdasági és politikai hátterét, a folyamatot befolyásoló, meghatározó tényezőket. T Pl.: feltárja a vesztes háború, a megcsonkított országterület következményeként kialakult gazdasági összeomlás tényét, a vágató infláció jelenségét, s megállapítja, hogy a népszövetségbe való felvétel, a népszövetségi kölcsön az önálló nemzeti bank és a pénzreform stabilizálta a gazdaságot. T Pl.: feltárja a politikai válság tényét, amely a vesztes háború, a két forradalom és a fehérterror következménye. Megállapítja, hogy a konszolidáció fő politikai feltétele a szélsőségek felszámolása, a szélsőbal és a szélsőjobb elleni fellépés volt. T Pl.: feltárja, hogy a konszolidáció működőképes államrendet	10

	teremtett; megállapítja ennek fő vonásait: korlátozott parlamentarizmus, szűkített választójog, kormánypárt túlsúlya. T Pl.: feltárja, hogy a konszolidáció az elit- és a középrétegekre támaszkodott, és megállapítja, hogy tompította a társadalmi feszültséget (Bethlen-Peyer-paktum, földreform, társadalombiztosítás, oktatáspolitiká).	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A logikusan megszerkesztett, koherens szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat.	8
	Összpontszám	42
	Vizsgapontszám	21